

שנינו במשנה: **שיעור המלבן כמלא רוחב** הסיט כפול.

רב יוסף מחוי – כפול. היה מראה באצבעותיו המרחק שבין האמה לאצבע, וכפול מזה הוא השיעור.

רב חייא בר אמי מחוי פשוט. פעם אחת, שהיה מראה המרחק שבין הגודל לאצבע שהוא כפלים מביין אמה לאצבע.

מתניתין:

רבי יהודה אומר: הצד צפור למגדל שהכניס אותה לארון, **וצבי לבית, חייב**. אבל צפור לבית עדיין אינה נחשבת כניצודה שיכולה לברוח דרך החלונות, וכן צבי שהכניסו לגינה או לחצר אין זו צידה.

קו-ב **וחכמים אומרים: צפור למגדל כרבי יהודה,**

וצבי אף לגינה, ולחצר, ולביבירין מקום שנשמרין בתוכו חיות חייב.

רבי שמעון בן גמליאל אומר: לא כל הביבירין שוין אלא זה הכלל: המחומר צידה אם הבריח את הצבי למקום גדול שקשה לתפוש אותו שם פטור. שאינו מחומר צידה שהמקום קטן חייב. ובגמ' מפרש שהשיעור של מקום קטן הוא, כל שיכול לתופסו בריצה אחת בלבד.

גמרא:

תנן התם במסכת ביצה: אין צידין דגים מן הביבירין בריכות מים שמגדלים בהם דגים **ביום טוב** שמלאכת צידה לא הותרה ביו"ט לפי שאפשר לצוד מערב יו"ט. ואין נותנין לפניהם מזונות שכיון שהם מוקצים [מחמת האסור לצודם] אסור לטרוח בעבורם.⁽¹⁾

מלאכה הצריכה לגופה. ולא דמי לחופר גומא ואי"צ אלא לעפרה. כי מלאכת החובל היא נטילת הדם, שהוא הנפש, והרי צריך לעצם הדם לצורך כלבו. וכן המבעיר צריך לעצם ההבערה כדי לעשות אפר, משא"כ בחופר גומא שהוא לוקח העפר והגומא נעשית מאליה, ואינו נהנה ממנה כלום.

ועוד כתבו דאפילו לרבי אבהו, הסובר כי ר"ש מחייב אפילו בחובל ואין צריך לכלבו, נמי משכחת לה שיהא צריך לגופה. כגון שחבל והבעיר באיסורי הנאה, וטעה שחשב שאינו אסור בהנאה ויכול ליתן לכלבו וליהנות מאפרו, שנמצא שבשעה שעשה את המלאכה היה צריך לגופה. אך מקלקל הוא, כיון שבאמת אינו יכול ליהנות ממנו.

1. כ"כ רש"י. ותוד"ה ואין, הקשו עליו דהא

יהודה במקלקל בחבורה, דרבי שמעון מחייב ורבי יהודה פוטר.

ונחלקו רבי אבהו ורבי יוחנן אליבא דרבי שמעון.

דרבי אבהו סובר כי רבי שמעון מחייב אפילו במקלקל גמור, ורבי יוחנן סובר דדוקא כשיש תיקון קצת, היינו בחובל וצריך לכלבו ומבעיר וצריך לאפרו. [שהרי רבי שמעון יליף למילתיה ממילה והבערת בת כהן, והתם יש תיקון קצת כיון שיש בזה צורך מצוה].

ואילו לרבי יהודה, אף בחובל וצריך לכלבו פטור, משום שאין זה תיקון חשוב, כי אין הדרך לחבול בחבירו כדי ליתן לכלבו או לשרוף גדיש בשביל אפרו.

וכתבו התוס' דלפי האמור לעיל, דרבי שמעון לא מחייב במקלקל אלא אם הוא צריך לגופה, צריך לומר דחובל וצריך לכלבו הוי

אין, דוקא לתוכו הוי ניצוד, אבל לבית לא הוי כניצוד?

ומתריצין: אמר רבה בר רב הונא: הכא במתניתין בצפור דרור עפקינן דלא הוי כניצוד, בבית לפי שאינה מקבלת מרות, אבל צפור רגילה הרי היא כניצודה, בבית, וה"ה בכיבר מקורה וא"כ יש לקיים את התירוץ דלעיל דהמשנה בביצה מדברת בכיבר מקורה והברייתא בכיבר שאינו מקורה [עפ"י הרש"ש].

דתנא דבי רבי ישמעאל: למה נקרא שמה צפור דרור? מפני שדרה בבית כבשדה שפורחת מזוית לזוית.

השתא דאתית להכי שיישבנו הסתירה מעופות אעופות אליבא דרבנן היה אחיה נמי לא קשיא ואין צריך לתרץ כדלעיל דהא רבי יהודה והא רבנן אלא תרוויהו כרבנן והא הברייתא שאוסרת לצוד היה מביכרין בכיבר גדול, והא מתניתין בשבת שאסור לצוד היה לתוך כיבר ומשנה דביצה שמתרת לצוד ביו"ט מתוך הביכר בכיבר קטן דהוי כניצוד ועומד שם [וכמבואר במתניתין בדברי רשב"ג שיש חילוק בין כיבר לכיבר, ורבנן מודו ליה כדלקמן בגמ'].

והוינן בה: היכי דמי כיבר גדול, היכי דמי כיבר קטן?

אמר רב אשי: כל היכא דרהיט בתריה ומטי

אבל צדין היה ועוף מן הביכרין שכבר הם ניצודים ועומדים ונותנין לפנייהם מזונות שהרי אינם מוקצה.

ורמינהו: תניא: ביכרין של חיות ושל עופות ושל דגים אין צדין מהם ביו"ט, ואין נותנין לפנייהם מזונות.

קשיא היה אחיה, קשיא עופות אעופות דבמשנה כתוב שצדין מהם ביו"ט ובברייתא כתוב שאין צדין?

בשלמא היה אחיה לא קשיא, דהא הברייתא שאוסרת לצוד רבי יהודה היא דאמר במתניתין שהצד צבי לכיבר אינו חייב, הרי שביכר אינו נחשב כניצוד לגבי היה ולכן אסור לצוד ממנו ביו"ט. הא המשנה שמתירה לצוד ביו"ט רבנן היא דאמרי במתניתין שהצבי נחשב כניצוד בכיבר ולכן מותר לצוד מתוכו ביו"ט.

אלא עופות אעופות קשיא שהרי בין לרבי יהודה בין לרבנן לא הוי ניצוד אלא במגדל?

וכי תימא: עופות אעופות נמי לא קשיא, דהא המשנה בביצה במותר לצוד ביו"ט בכיבר מקורה דהוי כניצוד ועומד הא דברייתא שאסור לצוד ביו"ט בכיבר שאינו מקורה דלא הוי כניצוד.

אי אפשר לומר כן והא בית דמקורה הוא, ובין לרבי יהודה ובין לרבנן, צפור למגדל

ואם אינו ניצוד ועומד הרי הוא כאותן שבשדה, שאסור לזונם בשבת ויום טוב. והרמב"ן מפרש שמה אינו ניצוד ועומד אסור לזונם שמה יבא לצוד אותו.

תנן לקמן קנה ב שמותר ליתן מים לאווזים ותרגולים בשבת, אעפ"י שכל בעלי חיים מוקצים הם בשבת. ולכן הם מפרשים שכל דבר שניצוד ועומד הוי כמזונותיו עליך, ומותר לתת לפנייהם מזונות.

לה בחד שיחייא שמגיע אליה בריצה אחת, זהו ביבר קטן. ואידך אם לא די לו בריצה אחת, הוי ביבר גדול.

אי נמי: כל היכא דנפיל טולא דכתלים אהדרי הכתלים קרובים עד שצל הכתלים נוגעים זה בזה, ביבר קטן. ואידך אם הכתלים רחוקים מכן, ביבר גדול.

ואי נמי: כל היכא דליכא עוקצי עוקצי שהבית עגול ואין בו זווית שהחיה יכולה להתחמק לשם, ביבר קטן. ואידך אם אינו כן ביבר גדול.

שנינו במשנה: רשב"ג אומר לא כל הביבין שוין.

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי שמעון בן גמליאל.

אמר ליה אביי: ממה שאתה אומר "הלכה" מכלל דפליגי רבנן עליה? והא אמרינן לעיל שגם רבנן מחלקים בין ביבר קטן לגדול?

אמר ליה רב יוסף: מאי נפקא לך מינה? שהרי אם לא פליגי רבנן כל שכן שהלכה כרשב"ג.

אמר ליה אביי: גמרא גמור זמורתא תהא? שאתה אומר דברים ללא צורך אלא כזמר בעלמא.

תנו רבנן: הצד צבי סומא, וישן, חייב.

אבל צבי חיגר צולע, וזקן, וחולה, פטור.

אמר ליה אביי לרב יוסף: מאי שנא הני ומאי שנא הני? שהרי גם סומא וישן הוא כניצוד.

אמר ליה רב יוסף: הני עבידי לרבויי הסומא והישן בורחים כשמרגישים יד אדם הנוגעת בהם ולא הוי כניצודים, ואילו הני לא עבידי לרבויי החיגר והזקן וחולה אינם יכולים לברוח והרי הם כניצודים.

ומקשינן: והתניא: הצד צבי חולה חייב?

ומשנינן: אמר רב ששת: לא קשיא: הא דחייב בחולה מחמת אישתא מחלה שיכול עדיין ללכת. הא דפטור בחולה מחמת אוכצנא עייפות, שאינו יכול לזוז ממקומו, וניצוד ועומד הוא.

תנו רבנן: הצד חגבין, גזין מין חגב טהור שמותר באכילה [וכן החגבין], צרעין ויתושין בשבת, חייב, דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים: כל שבמינו ניצוד כגון חגבין וגזין שדרך אנשים לצודם לאכילה חייב. וכל שאין במינו ניצוד כגון צרעין ויתושין שאין בהם צורך פטור.

תניא אידך: הצד חגבים בשעת הטל שאז עיניהם מתעוורות פטור שהם כניצודים.⁽²⁾ בשעת השרב חייב.

אלעזר בן מהבאי אומר: אם היו מקלחות וכאות שבאו הרבה חגבים ביחד והן מזומנות ליקח מהם פטור.

איבעיא להו: אלעזר בן מהבאי ארישא קאי

2. הקשה הרש"ש, מה החילוק מצבי סומא דחייב. והשפת אמת תירץ דצבי בעל כח הוא ואפילו הוא סומא ביכלתו להישמט כשירגיש,

2. הקשה הרש"ש, מה החילוק מצבי סומא דחייב.

להחמיר שאף בשעת הטל אינו פטור אלא כשמקלחות ובאות או אסיפא קאי להקל שאף בשעת השרב פטור במקלחות?

תא שמע: תניא: הצד חגבין בשעת הטל פטור, בשעת השרב חייב.

אלעזר בן מהבאי אומר: אפילו בשעת השרב, אם היו מקלחות ובאות פטור, והיינו לקולא.

מתניתין:

צבי שנכנס מאליו לבית ונעל אדם אחד בפניו, חייב שזו היא צידתו.

נעלו שנים, פטורין שכל מלאכה שעשאוה שנים, שניהם פטורין.

וכל זה דוקא כשכל אחד לבדו היה יכול לנעול, אבל לא היה יכול אחד לנעול את הבית ונעלו שנים, שניהם חייבין שבאופן כזה הדרך ששנים עושים את המלאכה והרי לכל אחד מלאכה שלימה שבלעדו לא היתה נעשית.

ורבי שמעון פוטר שרבי שמעון סובר שאפילו בזה אינו יכול וזה אינו יכול שניהם פטורין [ולעיל צג, א מפרש פלוגתייהו].

גמרא:

אמר רבי ירמיה בר אבא אמר שמואל: הצד

ארי בשבת אינו חייב עד שיכניסנו לגורזקי שלו לכלוב המיועד לו, אבל מחוץ לכלוב אפילו תופסו בידו אין זו צידתו שיכול להשתמט ממנו.

מתניתין:

ישב האחד על הפתח ששם הצבי ולא מילאהו שגופו לא מלא את חלל הפתח, ואחר כך ישב השני ליד הראשון ומילאהו את כל חלל הפתח, השני חייב שעל ידו ניצוד הצבי, והראשון פטור שלא עשה כלום.

ישב הראשון על הפתח ומילאהו, ובא השני וישב בצידו כלומר לפניו מהראשון ומילא גם הוא את חלל הפתח אף על פי שעמד הראשון והלך לו שנמצא השני גורם עתה לצידת הצבי הראשון חייב שהוא צד בתחילה את הצבי והשני פטור מאחר שאינו עושה מעשה מחדש אלא הוא שומר לצבי שכבר ניצוד שלא יוכל לברוח מהבית, ואין זה מעשה צידה אלא שמירה.

הא למה השני הזה דומה? לנועל את ביתו לשומריו ולא ידע שצבי שם ונמצא אח"כ שצבי שמור שמור בתוכו שאין מחייבין אותו לפתוח את הדלת כשיודע לו שהצבי שם כיון שעתה אינו עושה מעשה צידה.⁽³⁾

גמרא:

אמר רבי אבא אמר רב חייא בר אשי אמר

אבל חגבין כשנתעוררין אין יכולין לפרוח והן ניצודין ועומדין.

3. כך פירשו את משנתנו התפא"י ורא"מ הורוביץ, וכן פירש הרמב"ן בפירושו אחד. ועוד